Grzegorz Szturc

Dziecko w przedszkolu
Dziecko w świecie dzieci i kobiet – kilka słów refleksji

Na początku wystąpienia chciałbym podziękować Organizatorom konferencji *Dziecko w świecie… Wokół pedagogiki współbycia. Jubileusz 15¬ lecia serii wydawniczej Nauczyciele-Nauczycielom* za możliwość uczestnictwa w niej. Dziękuję również wła-dzom uczelni za umożliwienie studiowania na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie w ramach międzynarodowej wymiany studentów w roku akademickim 2009/2010. Jestem studentem Fachhochschule na kierunku pedagogika.

Konferencja ta dotyczy w szczególności nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, ja natomiast chciałbym skupić się na wychowaniu przedszkolnym, dlatego tematem mojego wystąpienia jest *Dziecko w przedszkolu. Dziecko w świecie dzieci i kobiet*. Chciałbym przedstawić własne refleksje w związku z wynikami badań Tima Rohrmanna, dotyczącymi warunków rozwoju dzieci w przedszkolu.

Fakt, że mężczyźni studiują pedagogikę w zakresie wychowania przedszkolnego, budzi zdziwienie. Kontrowersyjne dyskusje na świecie wiążą się z tematem ich pracy w systemie edukacyjnym. Chciałbym zasygnalizować kwestię zaangażowania mężczyzn w pracę w przedszkolach w innych krajach.

Przedstawię międzynarodową perspektywę zaangażowania mężczyzn w pracę w przedszkolach. Scharakteryzuję sytuację systemu oświatowego w Niemczech, przybliżając różne inicjatywy zachęcania młodzieży do podejmowania pracy w niestereotypowych obszarach, np. w przedszkolach. Odniosę się zatem do trzech głównych argumentów, podanych przez T. Rohrmanna[1]. W niniejszym opracowaniu powołuję się na niemiecką literaturę przedmiotu.

Rozpoczynając od międzynarodowej perspektywy, należy zwrócić uwagę, że w Ameryce Północnej i Australii mężczyźni pojawili się w przedszkolach już w latach 60. XX wieku. W latach 90. powstała strategia *gender mainstreaming*, kierunek akcentujący współbycie kobiet oraz mężczyzn w wielu obszarach życia, mający na celu szan-

[1] T. Rohrmann: *Zwei Welten? Geschlechtertrennung in der Kindheit: Forschung und Praxis im Dialog.* Opladen, Budrich UniPress, 2008, s. 140–146.

se wyrównanie szans zawodowych kobiet i mężczyzn. Polityka wspierająca równouprawnienie pojawiła się również w Europie, w roku 1997 została zainicjowana w traktacie amsterdamskim[2]. Pod nadzorem Komisji Europejskiej powstała sieć dla opiekunów nad dziećmi, która w 1996 roku propagowała zwiększenie zatrudnienia mężczyzn w przedszkolach do 2006 roku, wraz ze zwiększeniem wynagrodzenia o 20%. Żaden z członków Unii Europejskiej nie zrealizował zamierzonego celu[3].

Skoncentruję się na przedstawieniu sytuacji w Niemczech, gdzie znajduje się szesnaście krajów związkowych, tzn. landów. Z federalnej struktury państwa wynika system oświatowy. W każdym landzie podejmuje się decyzje dotyczące ustalenia programów edukacyjnych, odpowiedzialne za to są w większości landów ministerstwa ds. socjalnych. Niektóre programy edukacyjne składają się z dyrektyw, inne mają charakter zadań, które nakreślają ogólne ramy dla funkcjonowania wychowania w instytucjach elementarnych, także tylko opisują ogólne cele i zalecenia (np. Nadrenia-Westfalia). Różnice w objętości tych programów sięgają od 20 stron do 200 stron.

W 1998 roku w Niemczech było 2,56% mężczyzn pedagogów w przedszkolach, w 2002 roku liczba ta zwiększyła się do 2,67%, a w 2007 roku – do 3,18%. W badaniach ukazano nie tylko liczbę mężczyzn wychowawców przedszkoli, ale i liczbę mężczyzn zatrudnionych w przedszkolach w innym charakterze. W 2002 roku ogółem zatrudnionych było 3,84% mężczyzn w przedszkolach, a w 2006 roku odsetek ten zwiększył się do 5,37%[4].

W niemieckich szkołach w 2001 roku wprowadzony został coroczny dzień orientacji zawodowej dla dziewczyn od piątej klasy. Celem „Girls Day" jest przedstawienie zawodów, które rzadko wybierane są przez dziewczyny lub kobiety przed podjęciem kształcenia zawodowego. Poprzez aktywizujące metody, a także możliwość bezpośredniego zadawania pytań przedstawicielom tych zawodów dziewczyny mają okazję poznać z bliska zawody z obszarów technicznych i przyrodniczych. Zwiedzają firmy lub uniwersytety. Inicjatywa ta wspierana jest głównie przez ministerstwo (zajmujące się rodzinami, seniorami, kobietami i młodzieżą), firmy i stowarzyszenia[5].

Ponadto w 2005 roku w Bielefeld powstała inicjatywa „Neue Wege für Jungs" (Nowe drogi dla chłopców), która oferuje chłopcom tak zwany „Boys Day". Chodzi o preorientację zawodową dla chłopców w perspektywie równych szans zatrudnienia – zwiększenie zatrudnienia mężczyzn w obszarach socjalnych, opieki nad innymi osobami, w obszarach zdrowia i edukacji. Inicjatywa ta wprowadza różne możliwości w podejmowaniu decyzji o wyborze drogi kształcenia w zakresie określonego zawodu, co odbywa się poprzez praktyki w odpowiednich instytucjach, także poprzez materiały medialne, takie jak filmy, ulotki i strony internetowe. Inną formą preorientacji zawodowej są też warsztaty (praktyki), podczas których uczniowie (chłopcy) poprzez udział w refleksyjnych dyskusjach lub w interaktywnych grach omawiają swe poglądy w związku z planami życiowymi lub poznają zawód w obszarze socjalnym. Projekt

———————————

[2] A. Bentheim, M. May, B. Sturzenhecker, R. Winter: *Gender Mainstreaming und Jungenarbeit*. Weinheim, Juventa Verlag, 2004, s. 14.

[3] T. Rohrmann: *Zwei Welten?…*, s. 141.

[4] Tamże, s. 142; www.destatis.de.

[5] www.girls-day.de.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 2176473A36626439

takiej właśnie preorientacji zawodowej od 2010 roku wszedł do praktyki szkolnej w Niemczech[6].

Zdaniem T. Rohrmanna można rozróżnić trzy główne argumenty za zwiększeniem liczby zatrudnionych mężczyzn w wychowaniu przedszkolnym[7]. Pierwszy z nich mówi, że przestrzeń kształtowana głównie przez kobiety nie zawiera męskich elementów, co ma wpływ na różne aspekty wychowania przedszkolnego (np. dobór zabaw dla dzieci, wystrój i wyposażenie sal przedszkolnych). Ponadto style komunikacyjne i sposoby rozwiązywania problemów są zdominowane przez kobiety. Powinny się zatem w tym zakresie dokonać zmiany – chodzi o realny wpływ mężczyzn (wychowawców) na kształtowanie codzienności edukacyjnej.

Po drugie, niektórzy psychoanalitycy i psychologowie zajmujący się rozwojem człowieka podkreślają znaczenie ojca i innych męskich wzorów w rozwoju tożsamości chłopców[8]. Pogląd ten znalazł szeroki oddźwięk w społeczeństwie. Toczą się na przykład dyskusje o „kryzysie chłopców", który w mediach został nadmiernie udramatyzowany. „Chłopcy potrzebują mężczyzn" – wypowiedź ta nabrała charakteru prawie postulatu. Jest on często używany, kiedy analizowana jest sytuacja chłopców wychowywanych przez samotne matki (w wyniku rozwodu). Rohrmann podkreśla, że w tym kontekście kwestia „do czego" (do czego chłopcom są potrzebni mężczyźni) nie jest rozpatrywana; podobnie jak kwestia tego, „jacy" powinni być mężczyźni jako wzorce. Zwraca uwagę, że zbytnia koncentracja na problemie wychowania chłopców odsuwa na bok kwestię tego, jak ważne są męskie wzorce dla rozwoju dziewczynek.

Trzecim, ostatnim argumentem jest stworzenie równych szans edukacyjnych dla chłopców i dziewcząt. Coraz mocniej dominuje pogląd, że aby dokonała się zmiana w interakcjach między kobietami i mężczyznami, potrzebne jest zaangażowanie obu stron. Psychoanalityk, Christian Büttner podkreśla, że dzieci w wychowaniu potrzebują wzorów do naśladowania z obu płci[9]. Centralnym celem tej linii argumentowej – inaczej niż przy wyżej wymienionych – jest dialog oraz współbycie między obydwiema płciami, akcentujące dalej pojęcie fundamentalnego podobieństwa między kobietą i mężczyzną. W kontekście tej idei równego traktowania płci od mężczyzn nie oczekuje się przejawiania jakiegokolwiek rodzaju „męskości", tylko umiejętności autorefleksji nad stereotypowymi formami zachowania lub strukturami dominacji w społeczeństwie.

Podsumowując, można stwierdzić, że panuje globalny trend propagowania współpracy między kobietami i mężczyznami, co między innymi znalazło swoje odzwierciedlenie w dyrektywach i poleceniach ze strony Unii Europejskiej. Można stwierdzić, że zgoda dotyczy potrzeby zatrudniania mężczyzn w obszarach edukacji. Jeszcze raz trzeba jednak zaznaczyć, że tylko wtedy będą wspomagać osiągnięcie celów edukacyjnych, jeśli opierając się na idei równości szans kobiet i mężczyzn, będą posiadali kompetencje w autorefleksji w perspektywie płci.

Pomoc w opracowaniu tekstu w języku polskim: Dominika Krym i Elżbieta Schinohl

———————————

[6] www.boys-day.de, www.neue-wege-fuer-jungs.de.

[7] T. Rohrmann: *Zwei Welten?…*, s. 155–157.

[8] W. Hollstein, M. Matzner: *Soziale Arbeit mit Jungen und Männern*. München, Reinhardt-Verlag, 2007.

[9] C. Büttner, G. Nagel: *Alles Machos und Zicken? Zur Gleichstellung von Mädchen und Jungen in Kindertageseinrichtungen*. Seelze Kallmeyer, TPS Profil, 2003, s. 31.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 2176473A36626439